

Список посилань

1. Філіпенко Л. В., Думанський О. В., Козак О. В. Академічна доброчесність в науковому та освітньому середовищі закладів освіти України: погляд крізь призму наявності штучного інтелекту. *Академічні візії*. 2023. № 19. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/380> (дата звернення: 16.10.2023)
2. Cullen C. Artificial Intelligence: Friend, Foe, or Neither? The International Center for Academic Integrity (ICAI). 2023. URL: <https://academicintegrity.org/resources/blog/110-2023/february-2023/422-artificial-intelligence-friend-foe-or-neither> (дата звернення: 16.10.2023)
3. Searle J. R. Is the brains mind a computer program? *Scientific American*. 1990. № 1. URL: <https://www.scientificamerican.com/article/is-the-brains-mind-a-computer-progr/> (дата звернення: 10.10.2023)
4. Bubeck S., Chandrasekaran V., Eldan R., Gehrke J., Horvitz E., Kamar E., Lee P., Lee Y. T., Li Y., Lundberg S., Nori H., Palangi H., Tulio Ribeiro M., Zhang Y. Sparks of Artificial General Intelligence: Early experiments with GPT-4. *Cornell University. ArXiv*. URL: <https://arxiv.org/abs/2303.12712> (дата звернення: 17.10.2023)

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-345-6-203>

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ІСТОРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ І ПРАКТИКАХ

Циганенко Л. Ф.

*доктор історичних наук, професор
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
м. Ізмаїл, Одеська область, Україна*

Використання штучного інтелекту в різних сферах життя людини є однією з визначальних ознак сучасності. Як відомо, на сьогодні існують понад 150 визначень поняття «штучний інтелект», більшість з яких передбачає його використання як інструменту для вирішення різноманітних завдань міждисциплінарних наукових досліджень [1]. Однією із гуманітарних галузей науки, де використання штучного інтелекту робить поки що перші кроки є історія. Відразу зауважимо, ми не розглядатиме сам процес написання робіт на історичну тематику та можливості застосування штучного інтелекту для цього процесу, а

спробуємо виокремити можливі напрями використання штучного інтелекту в різних сферах історичної науки.

1. *Штучний інтелект та історичні тексти.* Під час роботи з історичними текстами (особливо стародавнього та середньовічного періодів) вчені часто стикаються з проблемами відсутності частини тексту, пошкодженнями надписів, складнощами дешифровки. Створення програм, за допомогою яких можливо відновлення пошкоджених текстів дозволить, з одного боку, прискорити розкриття багатьох історичних таємниць, а з іншого, повернути людству втрачену історичну спадщину. В цьому напрямку вже є позитивний досвід вчених Каліфорнійського університету (Лос-Анджелес) по відновленню фрагментів текстів глиняних табличок епохи Стародавньої Месопотамії [2].

2. *Штучний інтелект і архівні документи.* Дуже корисним може стати штучний інтелект при дослідженні архівних документів. Тут є декілька напрямків: а) оцифрування архівних документів – як один з найбільш зручних механізмів збереження історичного джерела [3]. Жакливі приклади знищення російськими окупантами українських архівів на захоплених територіях доводять першочерговість та терміновість цієї роботи; б) багато істориків, особливо ті, хто займається дослідженням історії України XIX ст. знають, як дуже часто буває складно прочитати написаний текст. Зробити це за допомогою штучного інтелекту буде набагато простіше; в) особливо важливим може стати використання штучного інтелекту для аналізу та обробки усноісторичних та соціологічних джерел; г) багато історичних джерел, які зберігаються в архівах інших держав, ховають в собі цікаву інформацію про історичні події, пов'язані з історією українського народу. Але більшість з них не доступні українським дослідникам, в тому числі й через незнання мови. Використання можливостей штучного інтелекту дозволить прискорити відповідні дослідження, створити альтернативне поле збереження нашої документальної історії.

3. *Штучний інтелект і уніфікація історичних джерел.* Приведення історичних джерел до єдиної цілісної системи, їх опрацювання та розширення можливостей для використання, включення уніфікованих історичних джерел до системи відкритої науки сприятиме стимулюванню та покращенню продуктивності дослідницької діяльності вітчизняних істориків.

4. *Аналіз та інтерпретація історичних подій за допомогою штучного інтелекту.* Іноді істориків звинувачують в тому, що вони «переписують» історію, забуваючи про цьому, що дослідники покладаються в першу чергу на власну експертну оцінку і пізнавальні можливості. Штучний інтелект, здатний одночасно об'єктивно

аналізувати величезну кількість даних (не лише суто історичних) допоможе виявити закономірності та кореляції, й в цілому змінити підхід до вивчення історії [4].

5. *Доповнена реальність при дослідженні історичних подій.* Можливості штучного інтелекту можуть активно використовуватися в організації музейно-виставкової роботи та навчально-освітньої діяльності, поєднуючи цифрові елементи з реальним фізичним простором. Створення інтерактивного середовища та використання можливостей штучного інтелекту дозволить «оживити» історію, отримати більш цілісне враження та розуміння історичного процесу, зберегти різні культури і традиції, перетворити вивчення історії на захопливе дійство, а музеї зробити більш привабливими для відвідувачів.

Не зважаючи на наше ставлення до штучного інтелекту, ми не можемо не погодитися з тим, що він став реальністю, яка впливає на наше життя і суспільство [5]. Використанні новітніх технологій в дослідницькій діяльності відкриває нові можливості, суттєво впливає на відновлення та збереження нашої історичної та культурної спадщини.

Список посилань

1. Палагін О.В., Кургаєв О.П., Шевченко А.І. Ноосферна парадигма розвитку науки та штучний інтелект. *Кібернетика і системний аналіз*. 2017. т.53. № 4. С. 16.
2. Restoration of fragmentary Babylonian texts using recurrent neural networks. PNAS. <https://www.pnas.org/doi/abs/10.1073/pnas.2003794117>
3. Романовський Р.В. Оцифрування архівних документів: досвід державних архівів Польщі. *Архіви України*. 2019. № 3. С. 113–126. https://old.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU_3_2019/8.pdf
4. Вплив штучного інтелекту на аналіз історичних подій. TS2 SPACE. <https://ts2.space/uk/вплив-штучного-інтелекту-на-аналіз-іс/>
5. Kumar S. Advantages and Disadvantages of Artificial Intelligence. Nov. 25. URL:<https://medium.com/towards-data-science/advantages-and-disadvantages-of-artificialintelligence-182a5ef6588c>.